

SEYDA SEYYİD ALİ FINDIKÎ'NİN HAYATI ve TASAVVUFÎ KİŞİLİĞİ

Serdar SABUNCU*

Öz

Bu çalışmada Cumhuriyet Döneminde Güneydoğu Anadolu Bölgesinde tasavvufa genel bir bakış açısıyla Seyda Seyyid Ali Fındıkî'nin hayatı ve tasavvufî kişiliği ile ilgili bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple önce “Seyda Seyyid Ali Fındıkî'nin Hayatı” başlığı altında nesebi, evliliği, hayat tarzı ve yaşadığı yerler anlatılmış olup daha sonra da ilmî kişiliği, eserleri vb. konular ele alınmıştır. Son olarak Seyda Seyyid Ali'nin tasavvufî yönü incelenmiş ve tarikata intisabı ve halifeliği hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Fındıkî'ye göre tarikat icâzeti aldığı şeyhleri Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî ve Basretli Şeyh İbrahim Hakkî'nin hayatlarına kısaca değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, tarikat, halife, şeyh, icâzet.

LIFE OF SEYDA SEYYİD ALİ FINDIKİ AND HIS MYSTICAL PERSONALITY

Abstract

In this study, a brief information is tried to be given about life and mystical characteristic of Seyda Seyyid Ali Fındiki who lived in early term of Turkish Republic in Southeast Anatolia region. In this reason at first under the title of ‘Life of Seyda Seyyid Ali Fındiki ‘ his sect, life style, marriage and the towns where he lived are explained then his scientific characteristics, works etc. are examined. Finally Seyda Seyyid Ali's mystical side is showed by giving information about how he adhered the sect and his chaliphate. A brief information is given about his sect teachers Sheikh Muhammed Said Seyda el-Cezerî and Basretli Sheikh İbrahim Hakkî.

Keywords: Mysticism, sect, chaliphate, sheikh, degree.

Giriş

Bilindiği üzere sûfî ve tasavvuf kelimeleri Kur'ân ve hadislerde zikredilmemiştir. Sahâbe ve tâbiîn devrinde de bilinmeyen bu kavramların hangi kökten geldiği konusu ihtilaflıdır. Asr-ı saâdetteki **ashâb-ı suffen**in **suffesi** tasavvuf kelimesine kök olarak öne sürülen görüşlerden bir tanesidir. Ashâb-ı suffe, hayatlarını Peygamber Efendimiz'in mescidinde geçiren, orada yatıp kalkan ve mescide devamdan başka dünyevî uğraşları bulunmayan sahâbîler topluluğudur.¹ Ashâb-ı suffe denilen sayıları 70 ilâ 300 arasında değişen bu fakir sahâbîler topluluğunun, mürşid ve öğretmeni de Peygamber Efendimiz'dir. Onlar yetişince kendileri de birer mürşid ve öğretmen olmaktaydılar. Bu sebeple bir bölgeden mürşid ve öğretmen istendiğinde, bunların içinden seçilip

Makale gönderim tarihi: 01.12.2015, kabul tarihi: 8.04.2016.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, ssabuncu@adiyaman.edu.tr

¹ Hücvirî, trc. Uludağ, Süleyman, *Keşfu'l-Mahcûb (Hakikat Bilgisi)*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2010, s. 147

gönderilirdi. Daha sonra İslam dünyasında zuhûr eden bazı sebeplerden dolayı talebe yetiştirmek için medreseler açılmıştır. Tasavvuf bir aksiyon ve fikir hareketi olarak ortaya çıkıp tarikat biçiminde teşkilatlanmaya başlayınca, câmi ve mescidin dışında tarikat zikir, âyin ve sohbetlerinin yapıldığı müesseseler inşa edilmiştir.²

Zaman zaman tekke mensuplarıyla, medrese mensupları arasında bazı meselelerde tartışmalar olmuştur.³ Ali Fındıkî önce talebeliği döneminde medreselerde okutulan zahirî ilimleri tahsil etmiş, daha sonra tasavvuf yoluna girmiştir. İlmî icâzetini aldıktan sonra farklı medreselerde hocalık yapmıştır. Bu faaliyetleri gerçekleştirirken zahirî ilimlerle tasavvufî hayatı birbirinden ayırmamıştır. Tekke ile medreseyi uzlaştıran Nakşî⁴-Hâlidî⁵ geleneğine uymuş, ders okuttuğu medreselerde tekke atmosferinin teneffüs edilmesini sağlamıştır. İslam'ın tevhid olduğunu fiilen göstermiş, sırf zahirî ilimleri öne çıkaran veya sadece bâtına önem veren kimseleri eleştirmiştir. “Şeyhler ve mollalar kendi aralarında tarafgirlik ve ayrılık yapmamalıdır”⁶ fikrini savunmuş ve temsil etmiştir.

Ali Fındıkî, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde mîlâdî 19. ve 20. yüzyılda yaşamış âlim, mutasavvıf ve şair bir şahsiyettir. Yaşadığı bölgede İslamî ilimler alanında çok sayıda talebe yetiştirmiş, tasavvuf açısından da sevilip takip edilen bir rehber olmuştur. Ayrıca ilgilendiği alanlara yönelik birçok eser kaleme almış, eserlerinden dört tanesi de basılmıştır. Siyasetten uzak, sade bir yaşantıyı tercih eden Ali Fındıkî, yetiştirdiği talebeleriyle, yaptığı ilmî çalışmalarla ve irşâd faaliyetleriyle kendi döneminde çok büyük bir kitleye hitap etmiştir. En meşhur eseri olan Divânı'ndan bazı bölümler bestelenmiş olup ilâhî ve kasîde şeklinde okunmaktadır. Ali Fındıkî'nin mensubu olduğu Nakşî Hâlidîlik'in irşâd etkisi günümüze kadar devam etmiştir. Bu münasebetle ülkemizde hala aktif bir şekilde faaliyetlerine devam eden, Güneydoğu'da birlik ve bütünlüğü sağlayıcı nitelikler taşıyan bu tarikat her zaman ülkemizin gündeminde olmuştur. Günümüzdeki gelişmeleri de göz önüne alarak böylesi bir tarikatın Güneydoğu temsilcilerinin bilimsel olarak incelenmesinde fayda olacağını düşünerek, Ali Fındıkî'nin hayatını ve tasavvufî kişiliğini çalışma konusu seçtik.

1. Seyda Seyyid Ali Fındıkî'nin Hayatı

1.1. Doğumu ve Nesebî

Ali Fındıkî h. 1309/m. 1892 senesinde Siirt'e bağlı Eruh İlçesi'nin eskiden nahiye olan şimdi ise köy statüsünde bulunan Fındık'ta dünyaya gelmiştir.⁷ Günümüzde bu yer

² Bkz. Yılmaz, Hasan Kâmil, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2011, s. 267-268

³ Hücvirî, a.g.e., s. 20

⁴ Nakşî, Nakşebendiyye tarikatına mensup olan sûfiler için kullanılır. Bu tarikat İslam coğrafyasında en fazla yayılan tarikatlardan birisidir. Tarikatın müessisi Bahâeddîn Nakşebend'dir (ö. 791/1389). Bkz. Algar, Hamid, *Nakşibendîlik*, trc. Köksal, Cüneyd ve diğerleri, İnsan Yayınları, İstanbul, 2013, s. 117

⁵ Hâlidî, Mevlânâ Hâlid Bağdadî'ye (ö. 1242/1826) nisbet edilen Nakşebendiyye tarikatının Hâlidîyye şubesine mensup sûfiler için kullanılan bir kavramdır. Bkz. Memiş, Abdurrahman, *Hâlid-î Bağdadî Hayatı, Eserleri, Tesirleri ve Anadolu'da Hâlidîlik*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 244-245.

⁶ Fındıkî, S. Ali., *Divân* (Oğlu Müftü Abdurrahman Erzen'in Hattı İle Kaleme Alınmıştır. Matbaa ortamında çoğaltılmıştır.) Hicri 1387, s. 128

⁷ Erzen, Abdurrahman, “Seyyid Ali Fındıkî'nin Hayatı” Hicri 1404 S. 1

Şırnak'ın Güçlükonak İlçesi'nin bir köyüdür- Babası, Seyyid Süleyman (ö. 1374/1955), annesi Mirârî Hanım'dır. Fındıkî beş çocuğu olan bu ailenin ikinci oğludur.⁸

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de **“Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ile bir dışiden yarattık”**⁹ buyuruyor. Bu açıdan tüm insanlar birbiriyle akraba sayılabilir. Sebepler planında ise her bir insanın kendine ait bir anne babası ve Hz. Âdem'e kadar ulaşan bir soyu mevcuttur. Ancak hiçbir kimse için Hz. Âdem'e ulaşan soy ağacını tesbit etmek mümkün değildir. Şecere de denilen bu soy ağacı bazıları için belli bir döneme kadar bilinebilir. Seyyid Ali Fındıkî'nin bilinen şeceresi şöyledir:

Seyyid Ali Fındıkî (ö. 1308/1891), Seyyid Süleyman (ö. 1374/1955), Seyyid İbrahim, Siirt'li Seyyid Ömer, Seyyid Mele Hasan el- Hatip, Erzenli Seyyid İbrahim, Seyyid Ömer, Seyyid Ali, Seyyid Ahmed, Cunili Seyyid Hasan, Şeyh Muhammed, Şeyh Kemalüddîn, Şeyh Hasan, Şeyh Ahmet, Şeyh Muhammed, Şeyh Elemüddîn, Şeyh İzüddîn, Şeyh Siracüddîn, Şeyh Necmüddîn, Şeyh Şemsüddîn, Şeyh Nasrüddîn, Şeyh Şahabbuddin, Şeyh Salih Zeynelabidîn, Şeyh Ferecullah, Şeyh Nasrullah, Şeyh Abdullah, Şeyh Tacüddîn Ali, Şeyh İmamüddîn Hasan, Şeyh İshak, Fadıl ve Kâmil Şeyh İbrahim, Şeyh Abdulkâdir Geylânî (ö. 470/1077), Ebu Salih Seyyid Musa Cengi Dust, Musa, Ceylili Seyyid Abdullah, Zâhid Seyyid Yahya, Muhammed, Davud, İkinci Musa, İkinci Abdullah, Cunli Musa, Abdullah el-Mehd, İkinci Hasan, Hz. Hasan (ö. 49/669), Hz. Ali (ö. 40/661)¹⁰

1.2. Lakapları ve Soyadı

Ali Fındıkî'nin ismi Ali'dir. Fındık Köyü'nde dünyaya geldiği için *Fındıkî* lakabıyla da meşhur olmuştur. Nesebî Hz. Hasan vasıtasıyla Peygamber Efendimize ulaştığı için *Seyyid* lakabını almıştır. Medrese eğitimini bitirdikten sonra medrese usulü ile talebe yetiştirdiği için kendisine *Seyda*¹¹ denmiştir. Tarikat icâzeti aldığından dolayı *Şeyh*¹² unvanını almıştır. Ancak bu lakabı ile çok fazla anılmamıştır.

Emevî Hanedanlığı'ndan sonra h. 128/m. 745 yılında Ebul-Abbas Seffah tarafından Abbasî Devleti kuruldu. Abbasîler kurdukları devletin merkezini Suriye yerine Irak yaptılar.¹³ Emevîler devrinde siyasî nedenlerden dolayı geniş bir coğrafyaya dağılan seyyidler kısmen de olsa rahat bir nefes almış, yeni kurulan devletin merkezi olan Bağdat'a gelip yerleşmişlerdi. Yedinci Yüzyıl'da Moğollar Bağdat'ı işgal ederek yakıp yıkmışlardır. Bu istiladan sonra Fındıkî'nin dedelerinden Seyyid Ahmed, ailesi ile birlikte Irak'tan göçüp Anadolu'da Diyarbakır ve Siirt arasında bulunan Erzen şehrine yerleşmiştir. 1935 yılında soyadı kanunu yürürlüğe girdiğinde Fındıkî'nin akrabası Gümüşhane İl Müftüsü

⁸ Erzen, M. Said, *Dünden Bugüne Erzen Ailesi*, Pak Ajans, İstanbul, 2007, s. 27.

⁹ Hucurât, 49/13

¹⁰ Seyyid Ali Fındıkî'nin Yeğeni M. Said Erzen vasıtasıyla elimize geçen belgelerdeki bilgilerden istifade edilmiştir.

¹¹ Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde medrese usulü ile ders okutan hocalara *Seyda* denir. Bu bölgelerde en büyük ilmî unvan *Seyda* kelimesidir.

¹² Şeyh; Genelde tarikat icâzeti almış kişiler için kullanılır. İnsân-ı kâmil manasına gelmektedir. Bkz. Rasim Efendi-S. Mustafa, *Tasavvuf Sözlüğü*, İstanbul, İnsan Yayınları, 2011, s. 680

¹³ Yıldız, Hakkı Dursun, *“Abbasiler”*, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, C. I, 1988, s. 34.

İsmail Hatip, Irak'tan Anadolu'ya gelip yerleştikleri Erzen şehrine nisbeten Erzen soyadını almıştır. Akrabalarıyla soyadı birliğinin oluşması için Gümüşhane İl Müftülüğü aracılığıyla Cizre Müftülüğü'ne resmî bir yazı¹⁴ göndererek Erzen soyadını almalarını istemiştir. Gümüşhane İl Müftüsü'nün bu teklifi akrabaları tarafından hüsnü kabul görek Erzen soyadını kullanmışlardır.

1.3. Evliliği ve Çocukları

Seyyid Ali Fındıkî meşhur bir âlim ve babası tarafından akrabası olan Şeyh Hasan'ın yanında bir süre ders okumuş, ondan ilmî icâzet almıştır. Daha sonra da hocasının kızı Rahime Hanım ile evlenerek hocasına damat olmuştur.¹⁵

Ali ve Rahime Hanım'ın evliliğinden üç erkek ve iki kız dünyaya gelmiştir. Oğullarından Abdurrahman Cizre Müftüsü olmuş, oğlu Mehmet Baba ise imamlık yapmıştır.¹⁶ İkisi de ilmî icâzetlerini babalarından almıştır. Masum adındaki ortanca oğlu, babası Cınıbr (Yeşilyurt) Köyü'nde iken vefat etmiş ve orada defnedilmiştir. Masum'un vefatını anlattığı manzûmede oğlunun devletin ileri gelen büyüklerinden Nakşî Hâlidî müridi olan Mareşal Fevzi Paşa ile h.1369/m. 1950 tarihinde aynı hafta içerisinde vefat ettiklerini beyan etmiştir.¹⁷ Fatma adındaki büyük kızı Şırnak'ın Kasrik Köyü'nde yaşayan Şeyh Abdullah ile evlenmiştir. Zeynep adındaki küçük kızı ise Şeyh Emin ile hayatını birleştirmiştir.¹⁸

1.4. Hayat Tarzı

Ali Fındıkî daha genç sayılabilecek bir yaşta hem ilim, hem tarikat alanında icâzet almıştır. Bundan sonra Fındıkî intisap ettiği tarikatın kural ve kaidelerine bağlı kalmış, aynı zamanda da irşâd vazifesini hakkıyla yerine getirmeye gayret etmiştir. Tarikatının dinî hususlardaki düsturlarını evvela kendisi yerine getirip yaşadığı için çevresindeki insanlara tesir etmiş, bunun neticesinde de çok sayıda müridi¹⁹ olmuştur. Din hususunda hassas olan Fındıkî, İslam'ın emir ve nehiyelerini uygulamaya çalışmış, Peygamber Efendimiz'in sünnetlerini elinden geldiği kadar yaşamaya gayret etmiştir. Peygamber Efendimiz'in yolundan gitmeyi kendisine şiar edinmiş, ibadet yaşantısında ifrat ve tefritten uzak durmuş, Allah'ın kendisine verdiği nimetlerden dolayı sürekli şükretmiştir. Dünya malına düşkün değildi. Bunun en büyük göstergesi maddi olarak daha fazla rahat edeceği yerler olmasına rağmen şeyhinin tavsiyesi üzerine gidip yerleştiği yerdir. Hayatının sonuna kadar sabırla kaldığı yerleşim birimi küçük ve fakir bir köydü. Maddî imkânsızlıklara rağmen müstağnî davranırdı. Köylülerden maddî bir beklenti içerisinde değildi. Ancak yörede ilim ehline

¹⁴ Seyyid Ali Fındıkî'nin Yeğeni M. Said Erzen vasıtasıyla elimize geçen Gümüşhane İl Müftülüğü'nün 15/5/935 tarih ve 38 sayılı yazısı.

¹⁵ Erzen, M. S., a.g.e., s. 28

¹⁶ Özdirek, Recep, "Cumhuriyet Döneminde Şırnak Bölgesinde Yaşayan Âlimlerin Fıkıhla İlgili Eserlerinin Değerlendirilmesi" *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*, (14-16 Mayıs 2010, Editör, M. Nesim Duru), MRK Baskı ve Tan. Hiz. Ankara 2010, s. 711

¹⁷ Fındıkî, a.g.e., 17^e-17^h

¹⁸ Fındıkî, S. Ali, *Diwan*, Nûbihar Yayınları, İstanbul, 2011, s. 8-9

¹⁹ "Mürîd, iradesini şeyhine teslim eden kimseye denir." Bkz. Rasim Efendi, a.g.e., s. 1037

hediyeye vermek ve köy işlerinde onlara yardım etmek âdet olduğundan bazen köylünün kendisine getirdiği şeyleri ve gelenek olan imece usulü destekleri kabul etmiştir.²⁰

Yeme, içme ve giyim hususlarında aşırıya gitmeyen sade bir hayata sahipti. İsrâf etmeyi sevmezdi, çoğu zaman yamalı ama aynı zamanda temiz olan elbiseler giyerdi. Temizlik hususunda çok dikkatli davranırdı.

Dünyayı Allah Teâlâ tarafından lanetlenmiş, İblis'in kızına benzeten²¹ Fındıkî, dünya tutkusunu içinden atmış, ibâdet ve kulluk şuurunu canlandırmaya vesile olan takvâ²² sahibi ve tasavvuf erbabına yakışan zühd²³ ve zahidâne bir hayat sürmüştür.

1.5. Yaşadığı Yerler

Ali Fındıkî değişik sebeplerden dolayı doğduğu Fındık Nahiyesi'nden çıkıp farklı yerlerde yaşamıştır. Bu sebeplerin başında ilim tahsili gelmektedir. İlim tahsili için Haruna denilen aşiretin köylerinde, Bafî Köyü'nde, Gercüş İlçesi'nde, Beşiri İlçesi'ne bağlı Kurik Köyü'nde son olarak Silvan İlçesi'nde belirli zaman dilimlerinde yaşamıştır.²⁴

Fındıkî tahsilini bitirdikten sonra Erüh İlçesi'nde katıldığı imamlık imtihanını kazanarak Fındık'ta resmî olarak göreve başlamıştır. Bir süre sonra Fındık Köyü'ne yakın Guvinan (Çetinkaya) Köyü'nde kendisi gibi âlim olan abisi Mecid ile birlikte imamlık yapmıştır.²⁵ Belirli bir süre burada kaldıktan sonra Şeyh Muhammed Nûri'nin oğlu Şeyh Abdullah'a ve çocuklarına ders vermek için Cizre'ye bağlı Senati Köyü'ne gitmiştir. Bir müddet sonra Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî'nin tekkesinde müderrislik yapmak üzere Serdehl (Bağlarbaşı) Köyü'ne gidip yerleşmiştir. Şeyhi tarikatın merkezi dergâhını Cizre'ye taşıdıktan sonra Fındıkî şeyhiyle birlikte gelip Cizre'de yaşamaya başlamıştır. Şeyhi Şeyh Seyda O'nu Cınbr (Yeşilyurt) köyüne halifesi olarak görevlendirmiştir. Fındıkî vefat edinceye kadar tarikatının vazifelendirdiği bir mürşid olarak orada yaşamıştır.²⁶

1.6. Vefatı ve Defni

Ali Fındıkî ömrünün sonlarına doğru felç geçirmiştir. Bu sebeple yaklaşık 14 ay felçli olarak yaşamıştır. Geçirmiş olduğu hastalığın tedavisi için Cizre ve Diyarbakır'da tedavi görmüş, yapılan bütün müdahalelere rağmen iyileşmemiştir. 01 Mart 1968 yılında Cuma günü Cizre'de vefat etmiştir.

²⁰ Erzen, M. S., a.g.e., s. 29

²¹ Fındıkî, a.g.e., s. 3

²² "Takvâ, Allah'ın hoşuna gitmeyen şeyden sakınmaktır." Bkz. el-Muhâsibî, trc., Yüce, Abdulhakim, *er-Riaye (Kalp Hayatı)*, Işık Yayınları, İzmir, 2005, C. II., s. 50

²³ "Zühd, nefsin külfetsiz bir şekilde dünyadan uzaklaşmasıdır." Bkz. Bkz. Kuşeyrî, Abdülkerim, trc., Uludağ, Süleyman, *Kuşeyri Risâlesi*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2012, s. 209

²⁴ Erzen, A., a.g.e., s. 2

²⁵ Seyyid Ali Fındıkî'nin Yeğeni M. Said Erzen vasıtasıyla elimize geçen Seyyid Ali'nin Fındık Köyü'nde bulunan mescid-i şerife atanması ile ilgili resmî yazı.

²⁶ Özdirek, Recep, "Cumhuriyet Dönemi Cizre Bölgesi Din Âlimleri" *Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu*, (14-15 Nisan 2012, Editör, M. Nesim Duru) Sanart Ajans, İstanbul, 2012 s. 227

Dostu, mürşidi ve şeyhi olan Şeyh Seyda ile aynı yıl vefat etmişlerdir. Kendisinden 55 gün önce vefat eden şeyhinin defnedildiği yere defnedilmiştir.²⁷

Cizre'nin Kale Mahallesi'nde bulunan türbe halk tarafından ziyaret edilmektedir. Bilhassa yoğun olarak Perşembe ve Cuma günleri ziyaretçi sayısı artmaktadır. Dışarıdan gelen ziyaretçilere rehberlik etmek amacıyla türbede Şeyhi Şeyh Muhammed Said Seyda'nın müridlerinden birisi türbedârlık vazifesini yürütmektedir.

Ali Fındıkî'nin mezar taşında Arap alfabesinden uyarlanmış Kürtçe alfabeye şu meşhur beyit yazılıdır.

دنياي هچي رابي فقروشيخ اغابي
ژبرموني خلاص نا بي دشرق هم دغريدا

Türkçe Tercümesi

Dünyaya kim gelirse, ister fakir, ister şeyh, ister ağa olsa

Onlar doğuda da batıda olsalar, yine ölümden kurtulamazlar.²⁸

2. Seyda Seyyid Ali Fındıkî'nin İlmî Kişiliği

İlk eğitimini babasının yanında yaptı. Daha sonra Haruna Aşireti mensuplarının köylerinde bulunan âlimlerin yanına giderek Nahiv ve Sarf'a dair eserler okudu. Arkasından "Bafî" denilen köye gidip orada bulunan Molla İsmail adında bir zâta talebe olmuştur. Oradan da Batman'ın Gercüş ilçesinde bulunan Molla Necmeddin'in yanına daha sonra da Beşiri ilçesine bağlı Kurik köyü imamı İbrahim Hoca'nın yanına ders almak için gitti. Molla İbrahim'in yanında belirli bir süre kaldıktan sonra Diyarbakır'ın Silvan İlçesi'ne h. 1333/m. 1914 yılında gitmiş, orada bulunan Behlül Medresesi'nde yedi yıl ilim tahsil etmiş ve medrese usulüyle mezun olmak için okuması gereken bütün ilimleri bu medresede bitirmiştir. H. 1340/m. 1921 senesinde amcası ve hocası olan Silvan Müftüsü Seyyid Abdurrahman'dan ilk icâzetini almıştır. Ayrıca burada bölgede meşhur olan Mele Hüseyinê Kıçık, Mele Yakup gibi hocalardan ilim tahsil etmiştir. Farsça öğrenmek için Seyda Hacı Fettah'a talebe olmuş, Hacı Fettah da Feraiz (miras hukuku) dersini Fındıkî'den alarak öğrencisine talebe olmuştur. Silvan'da ilk ilmî icâzetini aldıktan sonra köyüne dönen Seyyid Ali, okuduğu ilim dallarında kendisini geliştirmek maksadıyla bölgenin değerli âlimlerinden babasının amcası olan Şeyh Hasan'a talebe olmuş ondan ikinci ilmî icâzetini almıştır. Bu icâzeti hangi tarihte aldığı kesin olarak bilinmemektedir. Üçüncü ilmî icâzetini ise h.1359/m. 1940 yılında Şeyh Muhammed Said Seyda'dan

²⁷ Erzen, A., a.g.e., s. 7-8

²⁸ Fındıkî, a.g.e., s. 1

almıştır.²⁹ İlmî icâzetler o zamanın hükümeti tarafından büyük tahsil belgesi olarak kabul edildiği için Fındıkî askerlik yapmaktan muaf tutulmuştur.³⁰

Fındıkî talebelerine ders verirken ilk önce dersi kendisi anlatır, konunun talebeleri tarafından anlaşılmasını sağlar, daha sonra dersi içinde takip ettikleri kitaptan anlatırdı. Konuştuğunda veya sohbet ettiği zaman atasözlerinden çok istifade ederdi. O dönemin fetva verme makamında olan âlimleri, belirli bir ücret karşılığı fetva vermelerine rağmen o müstağni davranarak fetva verme karşılığı teklif edilenleri reddetmiştir. Verdiği fetvaları “Söz uçar yazı kalır.” mantığıyla yazıya döker ve altına da imzasını atardı. Verdiği fetvaların altında imzasını gören âlimler Fındıkî’nin çok güçlü bir ilmî kimliğe sahip olduğunu bildikleri için onun fetvasına itimat eder, tekrar o konunun araştırılmasına ihtiyaç duymazlardı.

Şiir zevki olan şair ruhlu bir âlimdi. Bundan dolayı edebî yönü kuvvetli idi. Hem yazmış olduğu nesir şeklindeki eserler hem de yazmış olduğu manzûmeleriyle meşhur olmuştur. Şiirlerini halkın istifade etmesi için halkın anlayacağı bir üslup ile yazardı. Manzûmelerden müteşekkil bir Divânı mevcuttur³¹. Onun kasideleri bazı insanlar tarafından ezbere bilinirdi. Arapça ve Kürtçe’ye hâkim olduğu kadar Farsça’ya da hâkimdi. Şiir ve kasidelerini Kürtçe, Arapça ve Farsça yazmıştır.

Ali Fındıkî kökü sağlam ve çok eskilere dayanan medrese geleneğinden geldiği için sadece bir dalda değil, ilmin çok değişik alanlarında da kendisini yetiştirmiştir. Okuduğu her bir ilim dalında uzman seviyesine geldiği branşlar vardı. O ilimlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Kur’ân-ı Kerim ilimleri, Fıkıh, Kelam, Hadis, Belagat, Mantık, Nahiv, Sarf ilmî gibi.³²

Ömrünü adeta ilme ve talebe yetiştirmeye adanmış Fındıkî, yaşadığı ve sıhhatinin el verdiği müddetçe talebelere ders vermiş ve çok sayıda talebenin yetişmesine vesile olmuştur. Bunlardan ilk akla gelenler İslam Dünyasında “*Fıkhu’s-Siyer*” adlı eseriyle nam bulmuş, Prof. Dr. Muhammed Said Ramazan el-Bûtî’nin babası, Ramazan el-Bûtî, Cizre Müftülüğü yapmış oğlu Abdurrahman Erzen, “*Dünden Bugüne Erzen Ailesi*” adlı eserin yazarı M. Said Erzen, Cizre camilerinin süslemelerinde hattatlık yapan Molla Mehmet Emin, Adıyaman’da medrese açıp talebe yetiştiren Molla Muhyettin Ürper gibi zatlardır.

Ali Fındıkî’nin ilmî şahsiyetini yaptığı tahsil ve okuduğu hocalar, almış olduğu icâzetler yetiştirdiği talebeler ve verdiği eserler ortaya koyar. Bu yönüyle onun zirve bir noktaya ulaştığı görülmektedir.

2.1. Eserleri

Şiir ve nesir türünden eserler kaleme alan Fındıkî, kitap okumaya çok meraklı idi. Mecbur kalmadıkça evden çıkmaz, adeta kitaplarıyla yatar kitaplarıyla kalkardı. Bu durumuna hayret edenler bir gün kendisine hocam siz hiç gezmiyor, seyahatlere

²⁹ Erzen A., a.g.e., s. 2-3

³⁰ Fındıkî, 2011, a.g.e., s. 8

³¹ Fındıkî, 2011, a.g.e.

³² Karasakal, Şaban, “Seyyid Ali Fındıkî ve Kâdı Beydâvî’ye Hâşiyeleri” *Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu*, (14-15 Nisan 2012, Editör, M. Nesim Duru), Sanart Ajans, İstanbul, 2012 s. 308-309

çıkılmıyorsunuz; sizin canınız sıkılmıyor mu? diye sormuşlar. O da “Neden canım sıkılın ki, ben istediğim zaman Kur’ân-ı Kerimi okuyup Rabbim ile konuşuyorum. Dilediğim zaman hadis okuyarak Peygamber Efendimiz ile sohbet ediyorum. Bazen de fıkıh okuyarak İmam Azam Ebu Hanîfe, İmam Şafî, İmam Ahmet b. Hanbel, İmam Mâlik gibi zatlarla hasbihal ediyorum, böyle bir hayattan insanın canı sıkılır mı?” diye cevap vermiş. Bu ilim aşığı zat 74 yıllık bir ömrün meyvesi olarak İslam ilim mirasına sekiz eser yazarak katkıda bulunmuştur.³³

Kaleme aldığı eserleri şunlardır:

Divân, Defûş-şübühat fî nazmi’t-terehât, Havâşî alâ Tefsiri’l-Kadî Beyzavî, Risâletün fî Necâti ebeveyni’n-Nebî, Zülfikâr-ı Ali fî rakabeti münkiri’l-istimdâd mine’n-Nebî evi’l-velî, Risâletül-lemma’ fî îâdeti’l-Cuma, el-İnsâf fî cevâzi’z-zekâti ile’l-eşrâf, Havâşî alâ Divânî Cezerî.³⁴

Ali Fındıkî’nin Divân, Zülfikâr-ı Ali fî rakabeti münkiri’l-istimdâd mine’n-Nebî evi’l-velî, Risâletül-lemma’ fî îâdeti’l-Cuma el-İnsâf fî cevâzi’z-zekâti ile’l-eşrâf adlı eserleri basılmıştır.³⁵

Konunun fazla uzamaması için burada Fındıkî’nin tasavvufî görüş ve düşüncelerini büyük ölçüde yansıttığı eserlerine kısaca değineceğiz.

2.1.1. Dîvân

Seyyid Ali Fındıkî’nin yazdığı “*Dîvân*” adlı eserinin ilk nüshası 51 adet manzûmeden müteşekkildir. Bu manzûmelerden 42 tanesi kasîde formatında, 9 adedi ise mesnevî nazım şeklindedir. İlk nüshası oğlu Abdurrahman Erzen tarafından el yazısıyla kaleme alınmıştır.³⁶ Daha sonra bu eser Nûbihar Yayınları tarafından basılmıştır.

Nûbihar Yayınları tarafından daha sonra basılan *Dîvân*’da oğlu Abdurrahman Erzen’in hattıyla yazılan ilk nüshada bulunmayan ilave bir manzûme daha mevcuttur. O da 52. manzûme olarak basılan kitapta yerini almıştır.³⁷

Allah’a güven, aşk, peygamber sevgisi, gaflet, hile, sabır, kanaatkârlık, vefâ, gurbet, nefis, şeytan, gamsızlık, dünya menfaati için yapılan kavgalar, dostlukların menfaate dayalı olması, gerçek dostların azlığı, dünya muhabbeti, medet, cahillerden çektiği eza, sözde sûfîlerin, tasavvuf âdâbına aykırı davranışları ve tevbe gibi tasavvuf alanına dair konuları işlemiştir.

Fındıkî adeta “Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla.” atasözünden yola çıkarak ilk önce nefesine hitap ediyor ve bu yolla mesajını muhataplarına iletmeye çalışıyor. Nefsin terbiyesi, kalbin tezkiyesi için ne söylenmesi gerekiyorsa çekinmeden nefesine söylüyor. Bu

³³ Erzen, M. S., a.g.e., s. 31

³⁴ Erzen, A., a.g.e., s. 6

³⁵ Bu eserleri 2010 yılında yeğeni M. Said Erzen’in gayretleriyle *Mecmuatü'r-resâil* adıyla Ravza Yayınları tarafından İstanbul’da basılmıştır.

³⁶ Fındıkî, a.g.e.

³⁷ Fındıkî, 2011, a.g.e., s. 325

metodu irşâdında kullanması insanlara nasihat ederken, vaaz verirken, insanları irşâd ederken onları ürkütmemeye ve incitmeye hususunda ki hassasiyetini bize gösteriyor.

2.1.2. Defü's-şübühat fî nazmi't-terehât

Tasavvuf anlayışına şiddetle karşı çıkan ve her fırsatta tasavvuf ile mutasavvıflara saldıran Vehhabilerin, tasavvuf düşüncesine olan hücumlarına karşı Arapça kaleme alınmış olan bir eserdir.³⁸

2.1.3. Zülfikar-ı Ali fî rakabeti münkiri'l-istimdâd mine'n-nebî evi'l-velî

Mecmuatu'r-resâil³⁹ içinde bulunan ilk risâledir. Sayfa 9'dan başlayıp 63. sayfada son bulmaktadır. Müellif bu eserini 1396/1976 yılında Yeşilyurt (Cinibr) köyünde bitirmiştir. Nebî ve Allah'ın velî kullarından istimdâd istemeyi küfür ve şirk sayan Vahhabi'lere reddiye olarak yazılan bu eser Arapça kaleme alınmıştır. Fındıkî, bu eserinde özellikle istimdâd vb. tassavvufî konulara değinmiştir.

2.2. Mektupları

Tebliğ ve irşâd ile vazifeli olan Hz. Muhammed (s.a.v)⁴⁰ görevini hakkıyla yerine getirmek için zamanında bulunan bütün yolları denemiş, insanları ferden fert veya topluca İslam'a davet etmiştir. Yüz yüze görüşme fırsatı bulamadığı insanlara uygun elçiler ile mektup göndererek, onları Allah Teâlâ'nın dinine davet etmiştir. Böylece kendisine verilen bu görevi eksiksiz yerine getirmeye gayret etmiştir.

Ali Fındıkî de Peygamber Efendimizin bu metodunu aktif olarak kullanan İmâm-ı Rabbânî,⁴¹ Mevlânâ Celâleddin-î Rumî,⁴² Azîz Mahmûd Hüdâyî⁴³ ve isimlerini burada zikretmediğimiz birçok mutasavvıf İslam âlimi gibi mektuplar kaleme almıştır. Fındıkî mektupları genelde Arapça ve Kürtçe'dir. Bu mektupları bazen nesir şeklinde bazen de manzûme tarzında kaleme almıştır. Mektuplarını bazen kendisi yazmış, bazen de kendisi söylemiş, hat eğitimi almış olan oğlu Seyyid Abdurrahman'a yazdırmıştır.

Ali Fındıkî zamanının en câzib ve yaygın iletişim aracı olan mektup vasıtasıyla Türkiye'nin farklı yerlerinde yaşayan dostlarıyla, arkadaşlarıyla akrabalarıyla, talebeleriyle, kendisine dinî konularda soru soran, müşkül bazı hususlarda fetva isteyen âlimlerle ve mensup olduğu tarikat erbaplarıyla iletişim kurmuştur. Seyyid Ali Fındıkî'nin

³⁸ Erzen, A., a.g.e., s. 6

³⁹ Mecmuatu'r-resâil Seyyid Ali Fındıkî'nin üç risâlesinin yeğeni M. Said Erzen tarafından bir araya getirilerek bir kitap halinde bastırılmış şekline verilen isimdir.

⁴⁰ eş-Şu'arâ, 26/214; Nüh, 71/7

⁴¹ İmâm-ı Rabbânî Ahmed Sirhindi (ö. 1034/1624), 17. yüzyılda Hindistan'da yaşamış bir âlim ve sûfidir. Bkz. Tosun, Necdet, *İmâm-ı Rabbânî*, Kaynak Yayınları, İzmir, 2007, s. 9

⁴² Mevlânâ Celâleddin-î Rumî (ö.672/1273) 13. yüzyılda yaşamış âlim, sûfi bir zattır. Mevlevîlik tarikatının öncüsüdür. Bkz. Mevlânâ Celâleddin-î Rumî, Terc., Şahin, Ahmet Metin, *Mesnevi*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011, C. I, s. 8; Yılmaz, a.g.e., s. 130

⁴³ Azîz Mahmûd Hüdâyî (ö. 1038/1628), Şeyh Mehmed Muhyiddin Üftâde Hazretlerinin halifesi olarak Bursa'dan ayrılmış, Anadolu ve Rumeli'nde irşâd faaliyetlerinde bulunmuş ve nihâyetinde İstanbul'a gelip yerleşmiş olan bir zattır. Bkz. Güven, M. Salim, 1992. "*Çeşitli Yönleriyle Azîz Mahmûd Hüdâyî'nin Mektupları*", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 237s (yayınlanmamış). s. 28

kendi el yazısıyla kaleme aldığı ve yeğeni M. Said Erzen aracılığıyla elimize ulaşan bazı mektuplar mevcuttur. Bu mektuplardan çoğunu Van'da Şeyh Zâhir'in çocuklarına medrese usulü ders vermek için giden yeğeni ve aynı zamanda talebesi olan M. Said Erzen ve Şeyh Zâhir'e yazmıştır. Mektuplaşmanın ana sebebini M. Said Erzen, şu şekilde açıklıyor: "İhtiyaç duyduğumuz dinî konularda müşkülelerimizi halletmek, kendisinden bu hususlarda çözüm ve bilgi almak için sık sık mektuplaşıyorduk." Fındıkî'nin mektuplarının içeriği ekseriyetle dinî bilgilerden müteşekkildir. Elimizde bulunan başka bir nüshadan da anlaşıldığı üzere M. Said Erzen, Van'dan ayrıldıktan sonrada amcasıyla mektuplaşmıştır. Başka bir nüshadan da talebesi Molla Emin ve yeğeni M. Said Erzen ile İzmit'te askerlerken onlara mektup yazdığı anlaşılmaktadır. Başka bir mektuptan anlaşıldığı üzere abisi Seyda Seyyid Mecid ile de yazışmıştır. Ona yazdığı bu mektubun içeriği dinî nasihat ve tavsiyelerle doludur. Fındıkî'nin elimizde bulunan iki mektubu amcasının oğlu Şeyh Tahir'e yazdığı görülmektedir. Son olarak elimizde bulunan iki mektubu daha var ki, bunları nazım şeklinde yazmış ve manzûme tarzında yazdığı bu iki mektup Divânî'nde mevcut değildir.

Değişik vesileler ile yazmış olduğu ve elimizde nüshalarının bulunmadığı mektuplarda vardır. Bu zatlardan bir tanesi de Seyyid Ali Fındıkî'nin şeyhi Basretli Şeyh İbrahim Hakî'dir. Daha önce belirttiğimiz gibi Şeyh Muhammed Said Seyda gibi bu zatta Seyyid Ali Fındıkî'ye tarikat icâzeti vermiştir. Bu zat Suriye'de ikamet ettiği için Fındıkî onu çok az ziyaret etme fırsatı bulmuştur. Ancak irtibatı kesmeme adına Şeyh İbrahim Hakî hazretleri vefat edinceye kadar Seyyid Ali Fındıkî onunla mektuplaşmıştır.

Görüldüğü üzere ister yurt içinde bulunsun isterse yurt dışında bulunsun Seyyid Ali Fındıkî zamanın en etkin iletişim aracı olan mektuplar vasıtasıyla iletişim kurmak istediği kişiler ile iletişimini sağlamıştır.

3. Seyda Seyyid Ali Fındıkî'nin Tasavvufî Kişiliği

3.1. İntisâbı

Fındıkî'ye göre Gavs⁴⁴ makamında olan Mevlânâ Hâlid Bâğdâdî'nin Anadolu'da irşâd faaliyeti sürdüren halifelerinden Hâlid el-Cezerî (ö. 1255/1839) tarihiyle Hâlidîlik Cizre bölgesine intikal etmiş ve bu bölgede süratle yayılmıştır.⁴⁵

Fındıkî'nin tarikat icâzeti aldığı meşhur Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî, Nakşbendiyye tarikatının Hâlidî yolunun şeyhlerinden olan dayısı Şeyh Muhammed Nûri ed-Derşevî'nin sohbetlerine katılmıştır. 30 yaşına geldiğinde dayısının kızıyla evlenmiştir. Şeyh Seyda kırk yaşlarında iken kayınpederi ve aynı zamanda dayısı olan Şeyh Muhammed Nûri ed-Derşevî ölüm döşeginde iken oğullarını ve halifelerini yanına çağırarak: "Artık bundan sonra Şeyhiniz Seyda'dır." vasiyetinde bulunmuştur. Dolayısıyla Şeyh Muhammed Nûri ed-Derşevî daha hayatta iken Muhammed Said'i yerine şeyh ve tabilerine ser-halife tayin etmiştir.

⁴⁴ Gavs, kutub derecesine eren en büyük veliye denir. Bkz. Ateş, Süleyman, 2002. "Kutub", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, C. XXVI, s. 498

⁴⁵ Memiş, a.g.e., s.133

Ali Fındıkî, Senatî Köyü'nde ikamet eden Şeyh Muhammed Nûri'nin oğlu Şeyh Abdullah'ın yanında talebelere ders verdiği bir esnada, Muhammed Nûri ed-Derşevî'den sonra tarikatın başına geçen Şeyh Seyda el-Cezerî, tarikatının merkezi olan Serdehl (Bağlarbaşı) Köyü'nde çocuklarına ve talebelere ders vermesi için Seyyid Ali Fındıkî'ye teklifte bulunmuştur. Fındıkî Şeyh Abdullah'ın da rızasını alarak bu teklifi kabul etmiştir. Bu teklifle Nakşbendî tarikatının Anadolu Hâlidîlik kolunun temsilcilerinden olan Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî'yi yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Daha sonra Şeyh Seyda'nın manevî yaşantısından etkilenmiş ve ona intisap etmiştir. Tarikat merkezinin bulunduğu Serdehl (Bağlarbaşı) köyünde tarikata bağlı medresede şeyhin çocuklarına ve talebelere ders vermeye başlamıştır. Tarikatın merkezinin Cizre'ye taşınmasından sonrada orada bulunan medresede de ders vermeye devam etmiştir.⁴⁶

3.2. Tarikatının Silsilesi

Ali Fındıkî'nin h. 1359/ m. 1940 yılında tarikat icâzeti aldığı Şeyh Seyda Hazretleri Nakşbendiyye tarikatının Hâlidîyye koluna mensuptur. Tarikat silsilesi Şeyh Hâlid el-Cezerî yoluyla Mevlânâ Hâlid Bağdâdî'ye ulaştığını yukarıda belirtmiştik.

Mevlânâ Hâlid Bağdâdî'ye kadar olan tarikat silsilesi şöyledir:

Şeyh Seyyid Ali Fındıkî (ö. 1387/1968), Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî (ö. 1387/1968), Mevlânâ Şeyh Muhammed Nûri ed-Dirşevî (ö. 1342/1924), Şeyh Muhyiddin Zekâî (ö. 1333/1914), Şeyh Abdülhakim ed-Dirşevî (ö. 1323/1905), Şeyh Ömer ez-Zenganî (ö. 1307/1890), Şeyh Hâlid Zibârî (ö. 1285/1868), Şeyh Muhammed Aynî (ö. 1276/11859), Şeyh Salih Subkî (ö. 1269/1852), Şeyh Hâlid el-Cezerî (ö. 1255/1839), Mevlâna Hâlid Bağdadî (ö. 1242/1826).⁴⁷

Peygamber Efendimizden Mevlânâ Hâlid Bağdadî'ye kadar olan tarikat silsilesini yazının fazla uzaması sebebiyle burada belirtmedik.

3.3. Tarikat İcâzetleri ve Halifeliği

Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî, Seyyid Ali Fındıkî'nin kendisine intisap edip tarikatına bağlı medresede ders vermeye başladıktan sonra onun medreselerde ders olarak okutulan ilimlere olan vukufiyeti ve dinî yaşama alanındaki manevî kişiliğini yakından görmüş, kendisine hem ilmî hem de tarikat icâzetini h. 1359/m. 1940 yılında vermiştir. Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî ona verdiği bu iki icâzeti de bizâtihi kendisi el yazısıyla yazmıştır.⁴⁸ Ali Fındıkî daha sonra Suriye'de ikamet eden Basretli Şeyh İbrahim Hakkî'dan da ikinci bir tarikat icâzeti almıştır. Bu icâzeti hangi tarihte aldığı ise kesin olarak bilinmemektedir.

Şeyh Ali Fındıkî'yi tarikatının halifesi olarak Cımbır (Yeşilyurt) köyüne göndermiştir. Ali Fındıkî köye gelip yerleştikten kısa bir süre sonra köyde mevcut olan

⁴⁶ Karasakal, a.g.e., s. 309

⁴⁷ Yüce, Abdülhakim, "Cizre'li Şeyh Seyda ve Tasavvufî Görüşleri" *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*, (14-16 Mayıs 2010, Editör, M. Nesim Duru), MRK Baskı ve Tan. Hiz. Ankara, 2010, s. 638

⁴⁸ Seyyid Ali Fındıkî'nin icâzet belgeleri.

fitne tohumlarını ortadan kaldırmış, sulhu temin etmiş bunun neticesinde de köyde huzur ve sükûn hâkim olmuştur. Ali Fındıkî'nin köye gelip yerleşmesinden hemen sonra köy, okumak isteyen talebelerin rağbet ettiği bir ilim merkezi haline gelmiştir. Köyün fakir olmasından dolayı Ali Fındıkî medresesine ancak sayılı sayıda talebe alabilmiştir. Ali Fındıkî hayatının sonuna kadar bir müderris, bir imam ve bir tarikat şeyhi olarak bu köyde yaşamıştır.⁴⁹

3.4. Ali Fındıkî'ye Göre Şeyhleri

3.4.1. Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî (Ö. 1387/1968)

Ali Fındıkî, hasretlerini, kederlerini, üzüntülerini, sevinçlerini, fikirlerini, sevdiği insanlara karşı duygularını, genellikle manzûmelerinde dile getirmiştir. Fındıkî'nin manzûmelerinden müteşekkil Divânı'nı incelediğimizde 7 manzûmede şeyhinden bahsettiğini tesbit ettik. 8. ve 10. manzûmelerde ise sadece şeyhi Şeyh Seyda'yı anlatmıştır. Bilhassa bu iki manzûmede şeyhi ile aralarındaki manevî bağı detaylı bir şekilde işlemiştir.

Fındıkî, şeyhi için kaleme aldığı 8. manzûmeye şeyhinden, kalbinin yumuşaması için medet⁵⁰ dileyerek başlamıştır. Şeyhinin Allah Teâlâ tarafından onlara manevî bir nimet olduğunu beyan etmiştir. Yol bilen güzel bir hoca olduğundan dolayı Cizre'nin onun ile mamur olduğunu söylemiştir. Şeyhinin tarikatın düsturlarına bağlı olduğunu bu düsturlar ışığında tasavvufî bir hayat yaşadığından dolayı Yüce Allah'ın dostu olduğunu anlatmıştır. Şeyhinin zarar görmemesi ve sıkıntı çekmemesi için dua etmiştir. Şeyhine hitaben “Kurban olayım sana, sen serdarsın, sen dinin emrini dinleyensin” şeklinde methiyeler dizmiştir. “Sana yüz kere mübarek olsun, irşâdın giysisi ve süsü”⁵¹ deyip irşâd husussudaki civanmertliğine ve korkusuz oluşuna nazarları çekmiştir. Bunu yaparken, kalben ve Allah'tan destur alarak yaptığını söylemiş, şeyhinin herkes için hayır istediğinden dolayı insanların onun vasıtasıyla hidayete geldiğini vurgulamıştır. Şeyhini fakirler için limana, müridler için manevî yaralarını tedavî eden hekime benzetmiştir.

Nefsini hedef alıp bu manevî nimetten uzak ve ikbaline karşı kör olduğundan dem vurmüş, içine düştüğü girdaptan çıkarması için güler yüzlü şah diye tasvir ettiği şeyhinden eman dilemiştir. Yüce Allah'tan Bağdatlı Gavs'ın hatırına onu bahtiyar kılmasını rica etmiştir. Manzûmenin sonunda Cizre'ye hitaben “Bizimle her zaman güler yüzlü ve şad ol, sen her zaman Seyda'nın başkenti olarak kal” duasıyla manzûmesini sonlandırmıştır.⁵²

“Medet Seyda! Medet Seyda” dizesi ile başladığı 10. manzûmede Seyyid Ali Fındıkî, dünyayı dolaştığını ve şeyhi gibi bir zat bulamadığını söylemiş, şeyhinden uzak

⁴⁹ Erzen, M. S., a.g.e., s. 29

⁵⁰ Medet dilemek, yardım istemek manasına gelir. Her türlü yardımın kaynağı ve başvurulacak makam ve mercii Allah Teâlâ'dır. Allah'tan başka yardım istemek söz konusu olamaz. Tasavvufta Hz. Muhammed (s.a.v), şeyh ve benzeri bir maneviyat büyüğünden medet dilemek, doğrudan onlardan yardım istemek değildir. Belki onların Allah katındaki itibar ve makamlarından istifade etmek için bir vesiledir. “Medet yâ şeyh”, Medet yâ Abdulkâdir Geylânî”, Medet yâ Gavs-ı A'zam”, Medet yâ Hüdâyi” gibi nida sözleri bu kişilere duyulan manevî sevginin izahıdır. Bkz. Yılmaz, a.g.e., s. 323

⁵¹ Fındıkî, 1387. a.g.e., 8^s8^f

⁵² Fındıkî, 1387. a.g.e., s. 27-30

gurbette olduğunu belirterek ona olan hasretini işlemiştir. Ona olan sevgisini Mecnun'un Leyla'ya olan aşkına benzetmiş ve şeyhinden uzak olmasının ıstırabını dile getirmiştir. Perdenin ne zaman kalkıp şeyhinin cemalini görüp mutlu olacağını sormuş ve şeyhinden manevî perdeyi kaldırıp gurbetinden duyduğu azabı bitirmesini istemiştir. Şeyhinin zamanın lokmanı, manevî tahtın sultanı olduğunu ifade etmiştir. Dostlarına karşı vefalı dediği şeyhini karanlık geceyi aydınlatan muma, ardından da kumandana benzetmiş, Mevlânâ Hâlid Bağdadî'nin halifesi olduğunu açıklamıştır. Şeyhinin muhafazası ve ferah içinde yaşaması için dua etmiştir.

Şeyhinin tatlı ve güler yüzlülüğünü Şah-ı Semerkand'a⁵³ benzetmiş, ardından "Nakşbendiyye tarikatının veliahtısın" diyerek övgülerine devam etmiştir. Şahsının çölde yolculuk yaparken susamış birisi gibi olduğunu, susuzluktan kalbinin kurduğunu, sertleştiğini ve bu durumdan kurtarması için şeyhinin onu hatırlamasını, kalbinin fayda görmesi için manevî bir tas ile kalbine feyiz dökmesi temennisinde bulunmuştur. Şeyhinin manevî bir bakışla nazar ettiği kimselerin hidayete ermelerini ve iman ile bu dünyadan göçüp gitmelerini Cenâb-ı Hak'tan talep etmiş, kalbinin daima şen olmasını isteyenlere, şeyhine gelip intisap etmeleri tavsiyesinde bulunmuştur. Hile ile bir yere varılamayacağını söyleyen Fındıkî, manzûmenin sonunda kendi nefsinde seslenerek "Ali, Şirin'in Ferhat için tuttuğu yas gibi yas tutmaktan vazgeç. Zin'in Mem'in⁵⁴ vefatı karşısında gösterdiği sabır gibi Şeyh Seyda gelinceye kadar Medet Seyda! Medet Seyda! deyip dur" mısralarıyla manzûmesini tamamlamıştır.⁵⁵ Fındıkî, bir müminin; nebî, velî ve salîh insanlardan medet istemesinin tereddütsüz bir şekilde caiz olduğunu belirtmiştir⁵⁶ Nebîlerden ve Allah Teâlâ'nın dostlarından medet dileyen insanların nebî ve velîlerin halis bir şekilde Cenâb-ı Allah'a yakın olduklarını onlar ile Allah Teâlâ arasındaki münasebet dolayısıyla o zâtlardan medet dilediklerini belirtmiştir.⁵⁷

Fındıkî çevresindeki çoğu insanın şeyhi Şeyh Seyda'ya intisap etmeden manevî yolculuğa çıktıklarını manevî yoldaki engelleri aşamayıp yolda kaldıklarını ifade etmiştir. "Kimsenin mürşidsiz kâmil olamadığını bu nedenle insanların şeyhine gelip teslim olmalarını, ondan tövbe almalarını tavsiye etmiş, şeyhinin yanına gelenlere ne mutlu" diyerek⁵⁸ gariplerin hamisi⁵⁹ ve vefa abidesi⁶⁰ olarak tanıttığı şeyhine intisap edenlerin kıyamet gününde kurtulacaklarını ümit ettiğini beyan etmiştir.⁶¹

⁵³ Fındıkî, 1387. a.g.e., 10^k

⁵⁴ Mem ile Zin olayı Cizre Azizan Beyliği döneminde h. 854/ m. 1450-1451 yılında Emir Zeynuddin Bey'in kız kardeşi ile Dîvân Kâtibinin oğlu Mem arasında geçen destanlaşmış bir aşk hikayesidir. Bkz. Yaşın, Abdullah, *Tarih Kültür ve Cizre*, Kuloğlu Matbaacılık, Ankara, 2007, s. 174.

⁵⁵ Fındıkî, 1387. a.g.e., s. 33-38

⁵⁶ Fındıkî, Seyyid Ali, 2010. *Mecmuatü'r-resâil, (Zülfikar)* Ravza Yayınları, İstanbul, s. 13

⁵⁷ Fındıkî, 2010 a.g.e., s. 22

⁵⁸ Fındıkî, 1387. a.g.e., 5ⁱ-5^j-5^g-5^ğ

⁵⁹ Fındıkî, 1387. a.g.e., 16^k

⁶⁰ Fındıkî, 1387. a.g.e., 7^{af}

⁶¹ Fındıkî, 1387. a.g.e., 4ⁱ

Asıl ismi Muhammed Said olan Şeyh Seyda 1889 yılında Cizre’de doğmuş olup, babasının ismi Şeyh Ömer ez-Zengani’dır.⁶² Şeyh Seyda h. 1387/m. 1968 yılında vefat etmiş ve Cizre’de defnedilmiştir. Antakya’dan Kars’a kadar toplam 33 yere halife göndermiş olan şeyhin kaleme aldığı bir çok eseri mevcuttur.⁶³

Şeyh Seyda’nın vasiyeti üzerine oğlu Şeyh Muhammed Nurullah (ö. 1405/1985) tarikatın başına geçmiştir. Şeyh Muhammed Nurullah’ın elim bir trafik kazasında vefat etmesi sonucu boşalan bu makama kardeşi Şeyh Ömer Faruk getirilmiştir. Halen hayatta olup, irşâd faaliyetlerini sürdürmektedir.

3.4.2. Şeyh İbrahim Hakkı (Ö. 1387/1967)

Ali Fındıkî’nin ikinci tarikat icâzeti aldığı Şeyh İbrahim Hakkı’nın vefatından duyduğu üzüntüden dolayı üç manzûme kaleme almıştır. Fındıkî’nin Divânı’nda bu manzûmeler 41. 42. ve 43. sırada yer almaktadır. Bu manzûmeler bize şeyhinin manevî şahsiyeti ile şeyhine karşı olan sevgisi hakkında detaylı bilgi sunmaktadır.

Fındıkî 41. manzûmede Şeyh İbrahim Hakkı’nın vefatından dolayı duyduğu üzüntüyü şu şekilde yazmıştır: “Ey Hılve ve Heddad’ın Şahı, gözümün nuru biliyorum senden sonra ömrümde lezzet kalmadı” diyerek çektiği dert ve gamları zikretmiştir. “Ben bu kısa ömrümde neler gürdüm neler” diyerek çektiği dert ve gamlardan dolayı sitem dolu sözler sarf etmiştir. Dert ve gamlarına Şeyh İbrahim Hakkı’nın vefatından duyduğu üzüntüyü misal vermiş, Şeyh İbrahim Hakkı’nın vefatından sonra onun manevî boşluğunu dolduracak kimseyi göremediğini belirtmiştir. Müslüman kardeşlerine teselli olması düşüncesiyle şeyhin şu evsafirini zikretmiş: “O ömrünü Cenâb-ı Allah’ın yolunda feda etmişti, bu yolun menzil ve konağının evvelini ve ahirini biliyordu. Ben onun hakkında ne kadar övgü dolu sözler söylesem yine onun hakkında eksik beyanatta bulunmuş olurum, Onu gören kimseler benim onun hakkında söylediklerimi garazsız kabul ederler. Eğer bu Büyük Şah’ın gitmesinden dolayı bizim gözlerimiz Yakup’un gözleri gibi ağlamaktan beyazlasa yine bu üzüntü karşında azdır.”

Ali Fındıkî, Rabbinden hiçbir zaman Basret’in bu manevî altın kaynağını kökünden kurutmamasını, bu kaynağın Fırat ve Dicle gibi gece gündüz her zaman akmasını, zürriyetinin bulunduğu yerlerde onların şeyhin nurunun faydasının oradaki vesileleri olmasını Yüce Allah’tan temenni etmiştir. Kendi şahsına hitaben “Ey Ali eğer sen gönülden vefâdâr isen gafil olma, bu duayı devamlı olarak virdin yap” tembihinde bulunmuştur. “Yüz binlerce rahmet, Rahim Rab tarafından senin ruhuna olsun, ey kurban olduğum Hılve’nin Şahı” dedikten sonra, hicrî bin üçyüz seksen bir tarihinde Botan’ın Şahı Şeyh İbrahim Hakkı bizi yetim bıraktı, sözleriyle Şeyh İbrahim Hakkı’nın vefat tarihini beyan etmiştir. Onun Basret’te dünyaya geldiğini, Hılve’de vefat ettiğini, Hılve’ye

⁶² Adak, Abdurrahman, 2012. “Seyda, Muhammed Said”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, C. XXXVII, s. 20-21

⁶³ Yüce, a.g.e., s. 637, 642-643

defnedildiğini belirtmiş, defnedildiği kabristanın içindeki kabirleri bulunan kimselere yüz binlerce kez ne mutlu sizlere diyerek manzûmesini bitirmiştir.⁶⁴

Fındıkî, Şeyh İbrahim Hakkı'nın vefatı münasebetiyle şu 42. manzûmeyi de kaleme almıştır. "Zavallı Ali sen biliyor musun ne olmuş" sorusuyla bu manzûmesine başlamış ve ardından bir haber duydum ateşi fuâda⁶⁵ geldi" diyor. Şeyh İbrahim Hakkı'nın vefat edip gittiğini, bundan dolayı sahipsiz kaldığını beyan etmiş, Şeyh İbrahim Hakkı'nın vefatı karşısında kalbinde hissettiği acıyı tasvir etmeye çalışmıştır. "Ecel geldi maksadın önüne geçti, Allah Teâlâ biliyor o yanımızda aziz idi, o annemizden ve babamızdan bize daha tatlı idi, biz ne yapacağız elimizden bir şey gelmiyor ciğerimiz parçalandı, adeta elek gibi delik deşik oldu" diyerek çektiği acıyı anlatmaya devam etmiştir.

Yaratıcının yanında ölüm hususunda fark olmadığını, ecel kime gelirse tehir edilmediğini, hiç kimse için ölümden kurtuluşun kesinlikle olmadığını, Allah'ın habibi Hz. Muhammed Mustafa'nın da vefat ettiğini, "O gittikten sonra acaba kim kalır" diyerek herkesin vefat edeceğini dile getirmiştir. Allah Teâlâ onun ehlinin tümüne sabır versin, rahmeti ile bu hüzmün kapısını kapatsın, onun manevî rütbelerinin tamamını onun evlatlarına versin, onların hepsi cihanın kutbu⁶⁶ olsun, Hak tarafından Hılve'nin Kutbu'na ve Haddad'ın Şahı'na," bin rahmet yağsın diyerek yakınlarına taziye dileklerinde bulunmuştur. Şeyh İbrahim Hakkı'nın vefatından dolayı yazdığı önceki manzûmede olduğu gibi H. 1381'de Botan'ın Şahı'nın vefat ettiğini Basret'te dünyaya geldiğini, Şirin Helve'de vefat edip orada defnedildiğini belirtmiştir. "Allah onlara lütfetti, kim artık bunu engelleye bilir" şeklinde bu manzûmesini bitirmiştir.⁶⁷

Fındıkî bu manzûmesinde de Şeyh Hakkı'nın vefatından dolayı duyduğu üzüntüsünü işlemiş. "Ey gözleri nurlu olan Şah Hakkı, senin şirin tabiatının mislini ne kadar sorduysak kesinlikle ne işittik ne de gördük" şeklinde bir giriş ile manzûmesine başlamış. Onun bu şekilde değerli bir manevî şahsiyet olmasının çok acayip bir şey olmadığını, çünkü onun pak ve temiz bir kökten geldiğini, temiz bir neseb zincirine sahip olduğunu belirtmiştir. Geldiği kökün ise zamanın aktâb⁶⁸ kutbu olan Basretli Şeyh Hüseyin olduğunu beyan etmiştir. Şeyh İbrahim Hakkı'nın bedeninin defnedildiği nurlu türbenin toprağında bulunduğunu, ruhunun ise yalansız ve doğru olan cennette olduğunu ümit ettiklerini söylemiştir.

"Ey İlâhımız rahmetinin çayırına o şeyhlerin aziz ruhlarını zahmetsiz olarak sen yetiştir" diye dua ettikten sonra nefsine küçültme nidasıyla "Alicik, kesinlikle bir zerre kadar kusur ve eksiklik bırakmadan bu zatların evlatlarına hediyeleri olan rütbeleri ver" şeklinde tembihte bulunmuştur. "Selvi boylu bu zatı dinleyen herkesi hem doğuda hem batıda şanlarını şereflerini yücelt, namuslarını muhafaza et. Kim onlara birazcık dahi üzüntü verirse sen fadlın ile onların verdiği o üzüntüyü çabucak kaldır. Ey Allah'ım,

⁶⁴ Fındıkî, 1387. a.g.e., s. 112-114

⁶⁵ Fuâd kalbin içerisinde bulunan karabibere benzeyen şeylerdir. Bkz. Rasim Efendi, a.g.e., s. 858

⁶⁶ Kutb, veliler zümresinin başkanı, dünyanın ve âlemin manevî yöneticisi olduğu inanan en büyük velî anlamına gelen tassavvufî bir kavramdır. Bkz. Ateş, a.g.e., C. XXVI, s. 498.

⁶⁷ Fındıkî, 1387. a.g.e., s. 114-116

⁶⁸ Aktâb, kutub kelimesinin çoğuludur. Bkz. Rasim Efendi, a.g.e., s. 14

senden bu duayı kabul etmeni istiyoruz” dedikten sonra “Ali’yi Hüseyin’in evlatlarının manevî bereketinden mahrum etme” diyerek şiirini bitirmiştir.⁶⁹

Şırnak’ın Basret (İnceler) Köyü’nde dünyaya gelen Suriye’nin Kamışlı ilçesine bağlı Hılve ve Heddad isimli köylerde yaşayan, vefat edince Hılve’de defnedilen kendisine Şeyh Seyda el-Cezerîden sonra tarikat icâzeti veren Şeyh İbrahim Hakkı’nın vefatından duyduğu üzüntüsünü dile getirmek için bu manzûmeyi yazmıştır.

Nakşbendiyye tarikatının şeyhi Şeyh İbrahim Hakkı Şırnak merkeze bağlı Basret (İnceler) Köyü’nde h. 1299/m. 1881 yılında dünyaya gelmiştir. Eğitimini babasının yanında tamamlamıştır. Cumhuriyet kurulduktan sonra Türkiye’den Suriye’ye göç etmiş, Kamışlı ilçesine bağlı köy statüsünde bulunan Haddad ve Hılve’de ikamet etmiştir.⁷⁰

Suriye’de h. 1387/m. 1967 senesinde vefat eden Şeyh İbrahim Hakkı ikamet ettiği köylerden Hılve’ye defnedilmiştir. Vefat ettikten sonra onun yerine tarikatın başına oğlu Şeyh Zeki (ö.1389/1970) geçmiştir. Oğullarından Şeyh Adnan ise Kamışlı ilçesine medrese açıp talebe yetiştirmeye devam etmiştir. Şeyh Adnan’ın bu faaliyeti 2012 yılında Suriye’de iç karışıklık çıkana kadar sürmüştür. 2015 senesinde Türkiye’de vefat etmiştir. Sevenleri tarafından Suriye’ye götürülüp babasının yanına defnedilmiştir.⁷¹

Sonuç

Seyda Seyyid Ali Fındıkî’nin eserleri başta olmak üzere farklı kaynaklardan yararlanılarak yapılan bu araştırmada, onun hayatı, ilmî kişiliği ve tasavvufî kişiliği gösterilmeye çalışılmıştır.

Fındıkî, Şerî ilimlerin zahirî ile ilgili üç, tasavvuf alanında da iki defa icâzet almıştır. Bu durum bize Seyyid Ali Fındıkî’nin ilmî ve tasavvufî seviyesinin ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir.

Eğitim faaliyetlerini gerçekleştirirken zahirî ilimlerle tasavvufî hayatı birbirinden ayırmamıştır. Tekke ile medreseyi uzlaştıran Nakşî-Hâlidî geleneğine bağlı kalmış, ders okuttuğu medreselerde tekke havasının teneffüs edilmesini sağlamıştır.

Fındıkî tek başına bir okul gibi çalışmış onlarca talebe yetiştirmiştir. Sûfî-meşreb olarak yetiştirdiği talebelerinin pek çoğu Diyanet İşleri Başkanlığı’nın açtığı sınavları kazanarak Güneydoğu Anadolu’nun il, ilçe ve çeşitli köylerinde imam olmuştur. İçlerinden müftü olanlar da çıkmıştır.

Şiir yazmak çok ayrı bir beceri ve meziyet ister Ali Fındıkî şeyh ve âlim olmakla birlikte ayrıca şairdir. Şiirlerinden oluşan Arapça, Farsça, Kürtçe kaleme aldığı müstakil bir Divânı mevcuttur. Bunun dışında yazdığı 7 eser daha vardır. Bugüne kadar 4 eseri basılmıştır.

⁶⁹ Fındıkî, 1387. a.g.e., s. 116-118

⁷⁰ Memiş, a.g.e., s. 136

⁷¹ H. Ahmet Sapan (Şeyh İbrahim Hakkı’nın anne tarafından akrabası) ile yapılan telefon görüşmesi.

Ali Fındıkî eskiden Mezopotamya'nın ilim merkezi sayılan Cizre ve çevresi başta olmak üzere ömrü boyunca çok sayıda insan için örnek bir şahsiyet olmuştur. Yetiştirdiği sûfî-meşreb talebeler ile yazdığı eserlerle de kendinden sonra bir tesir bırakmıştır. Bu etki günümüze kadar devam etmektedir.

Son olarak diyebiliriz ki âlim, şair ve sûfî bir mürşid olan Seyyid Ali Fındıkî, vefatıyla insanlar arasından ayrılıp öbür âleme göçmüş olsa da bıraktığı eserleri ve yetiştirdiği talebeleri sayesinde halen etkisini sürdürmektedir.

SEYYİD ALİ FINDIKÎ

FINDIK KÖY

KAYNAKÇA

Adak, Abdurrahman, “SEYDA, Muhammed Said”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, İstanbul, 2012.

Algar, Hamid, Nakşibendîlik, Çev.: Köksal, Cüneyd ve diğerleri, İnsan Yayınları, İstanbul, 2013

Ateş, Süleyman “KUTUB”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Ankara, 2002

el-Muhâsibî, trc., Yüce, Abdulkakim, er-Riaye (Kalp Hayatı), C. I, C. II, Işık Yayınları, İzmir, 2004, 2005

Erzen, Abdurrahman, “Seyyid Ali Fındıkî'nin Hayatı” Hicrî 1404

Erzen, M. Said, Dünden Bugüne Erzen Ailesi, Pak Ajans, İstanbul, 2007.

Fındıkî, S. Ali, Divân (Oğlu Müftü Abdurrahman Erzen'in Hattı İle Kaleme Alınmıştır. Matbaa ortamında çoğaltılmıştır.) Hicri 1387

_____, Mecmuatü'r-resâil (Zülfikar, Ellem'e, El-İnsaf), Ravza Yayınları, İstanbul, 2010

_____, Diwan, Nûbihar Yayınları, İstanbul, 2011

Güven, M. Salim, “Çeşitli Yönleriyle Aziz Mahmud Hudayi'nin Mektupları”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1992

Hücvirî, terc., Uludağ, Süleyman, Keşfu'l-Mahcûb (Hakikat Bilgisi), Dergah Yayınları, İstanbul, 2010

Karasakal, Şaban, “Seyyid Ali Fındıkî ve Kâdı Beydâvî'ye Hâşiyeleri” Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu, (14-15 Nisan 2012, Editör, M. Nesim Duru), Sanart Ajans, İstanbul, 2012

Kuşeyrî, Abdülkerim, terc., Uludağ, Süleyman, (Tasavvuf İlmine Dair) Kuşeyrî Risâlesi, Dergah Yayınları, İstanbul, 2012

Memiş, Abdurrahman, Hâlid-î Bağdâdî Hayatı, Eserleri, Tesirleri ve Anadolu'da Hâlidîlik, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2000

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, terc., Şahin, Ahmet Metin, Mesnevi Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011

Özdirek, Recep, “Cumhuriyet Döneminde Şırnak Bölgesinde Yaşayan Âlimlerin Fıkıhla İlgili Eserlerinin Değerlendirilmesi” Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, (14-16 Mayıs 2010, Editör, M. Nesim Duru), MRK Baskı ve Tan. Hiz. Ankara 2010

_____, “Cumhuriyet Dönemi Cizre Bölgesi Din Âlimleri” Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu, (14-15 Nisan 2012, Editör, M. Nesim Duru), Sanart Ajans, İstanbul, 2012

Özköse, Kadir, “Tarikatların Ortak Unsurları”, Tasavvuf El Kitabı, (Editör, Özköse, Kadir), Grafik Yayınları, 2012

(JOSR) Nisan-2016 Cilt:8 Sayı:1 (15) (s. 74-92) (JOSR) April-2016 Volume:8 Issue: 1 (15)

Rasim Efendi, S. Mustafa, Tasavvuf Sözlüğü, İnsan Yayınları, İstanbul, 2011

Tosun, Necdet, Bahâeddîn Nakşibend Hayatı, Görüşleri, Tarikatı, İnsan Yayınları, İstanbul, 2012

_____, İmâm-ı Rabbânî, Kaynak Yayınları, İzmir, 2007

Yaşın, Abdullah, Tarih Kültür ve Cizre, Kuloğlu Matbaacılık,
Ankara, 2007

Yıldız, Hakkı Dursun, “Abbasiler”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV
Yayınları, İstanbul, 1988

Yılmaz, Hasan Kâmil, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar Yayınları, İstanbul,
2011

Yüce, Abdulkakim, “Cizre’li Şeyh Seyda ve Tasavvufî Görüşleri” Uluslararası Şırnak ve
Çevresi Sempozyumu, (14-16 Mayıs 2010, Editör, M. Nesim Duru), MRK Baskı ve Tan.
Hiz. Ankara 2010

M. Said Erzen (Seyyid Ali Fındıkî’nin Yeğeni) tarafından bize ulaşan şecere, icâzet, resmî
belge, mektup vb. gibi nüshalar.

H. Ahmet Sapan (Şeyh İbrahim Hakkı’nın anne tarafından akrabası) ile yapılan telefon
görüşmesi.